

DOI: <https://doi.org/10.36719/2663-4619/90/24-29>**Telli İbrahimova**Bakı Slavyan Universiteti
filologiya üzrə fəlsəfə doktoru
69_cicek_69@rambler.ru**İradə Zamanova**Bakı Dövlət Universiteti
zirada04@gmail.com

AZƏRBAYCANDA ÜMUMTƏHSİL MƏKTƏBLƏRİNDƏ DİSTANT TƏHSİLİN İDARƏOLUNMASI SAHƏSİNDƏ PROBLEMLƏRİN ARAŞDIRILMASI

Xülasə

Təqdim olunan məqalə Azərbaycanda daha çox müzakirələrə səbəb olan distant təhsil sahəsində mövcud problemlərin araşdırılmasından bəhs edir. Məqalədə problem bir çox aspektlərin araşdırılmasını əsas götürmüşdür. Bu vaxta qədər distant təhsil haqqında tədqiqatların əksəriyyəti pedaqoji perspektivə yönəlmişdir, lakin problemin analitik nöqteyi-nəzərdən aparılan tədqiqatlara aid olmasına dair məlumatlar çox zəif təşviq edilirdi. Tədqiqat məqaləsi orta məktəblərdə distant təhsildə müxtəlif maraqlı tərəflərin, o cümlədən onlayn təlimin təşkilatçıları, müəllimlər və şagirdlərin üzləşdiyi problemləri araşdırmaqla onların yaranma səbəbləri və nəticələrini açıqlamağı məqsəd kimi qeyd edir. Bu çətinliklər əsasən məktəblərdə fiziki və texniki resursların çatışmazlığı, müəllim və şagirdlərin virtual təlimə adaptasiya olmaları, komputer bilikləri, motivasiyanın zəif təbii və təlimdə diqqəti yayındıran vasitələridir. Məqalənin araşdırması həm müəllimlər, həm də şagirdlərin qeyri-sabit və ya məhdud internet bağlantısından əziyyət çəkdiyini, kütləvi onlayn təhsildə şagirdlərin distant təhsil alma hüquqlarına maneə törətdiyini aşkar edir. Valideynlər övladlarının evdə onlayn öyrənməsi üçün hər cür dəstəyi təmin etmək üçün çətinliklə üzləşir və pedaqoji yenidənqurma ehtiyacı ilə üzləşirlər. Bu tədqiqat həmçinin internetə çıxışı məhdud olan və öyrənmə imkanlarını məhdudlaşdıran problemləri araşdırır. Qlobal nöqteyi-nəzərdən, məqalənin mövzusu kütləvi onlayn təhsilə keçid üzrə maneələrin aradan qaldırılmağa kömək edə bilər.

Açar sözlər: *distant təhsil, fiziki və texniki resurs, virtual təlimə adaptasiya, ümumtəhsil məktəbləri, şagirdlərin distant təhsil alma hüquqları*

Telli İbrahimovaBaku Slavic University
Ph.D. in Philology
69_cicek_69@rambler.ru**İradə Zamanova**Baku State University
zirada04@gmail.com

Investigation of problems in the field of distance education management in secondary schools in Azerbaijan

Abstract

The presented article deals with the investigation of existing problems in the field of distance education, which have caused more discussions in Azerbaijan. In the article, the problem is based on the examination of many aspects. Until now, most of the research on distance education has focused on a pedagogical perspective, but there has been little encouragement to apply the problem to research from an analytical perspective. The research paper aims to explore the problems faced by various stakeholders in distance education in secondary schools, including online learning organizers, teachers, and students, and reveal their causes and consequences. These difficulties are

mainly the lack of physical and technical resources in schools, adaptation of teachers and students to virtual training, computer skills, poor application of motivation and distractions in training.

The article's research reveals that both teachers and students suffer from unstable or limited internet connections, hindering students' rights to distance learning in mass online education. Parents are struggling to provide all kinds of support for their children's online learning at home and face the need for pedagogical restructuring. This study also examines the challenges that limited access to the Internet has on learning. From a global perspective, the topic of the article can help overcome barriers to the transition to mass online education.

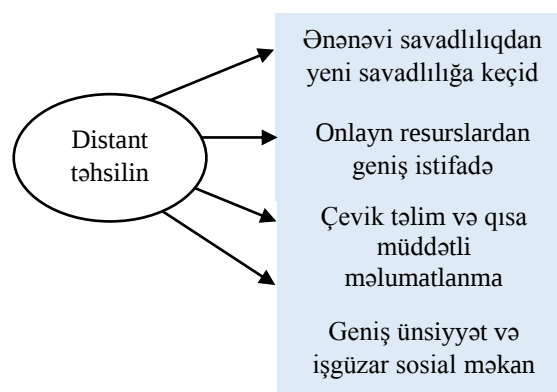
Keywords: distance education, physical and technical resources, adaptation to virtual training, secondary schools, distance learning rights of students

Giriş

Son onilliklər boyu distant, yəni məsafəli təhsil akademik ictimaiyyətin marağına səbəb olmuş, kompüter və internet təhsil həyatının bir çox sahələrinin ayrılmaz hissəsinə çevrilmişdir. Ümumi təhsil məktəblərində “*distant təhsil*” anlayışı son iki ildə baş verən COVID-19 pandemiyası ilə əlaqədar olan dövrdə qəbul edildi. Məlumdur ki, orta məktəblərdə distant təhsil informasiya və kommunikasiya texnologiyaları (İKT) sahəsindəki sürətli inkişafı sız bağladırm (1; 2; Əhmədov, 2013). Moore distant təhsili “*müəllimlər və tələbələr arasında ünsiyyətin əksəriyyətin kommunikasiya texnologiyaları vasitəsilə həyata keçirildiyi təhsilin bütün formalarına əhatə edən, fərqli məkanlarda aparılan bir təhsil növüdür*” kimi müəyyən edir. Son iki il ərzində bu təhsil növü məktəblərdə çox sayda şagird və müəllim kütləsinin tədrisin təşkilinə cəlb olunduğu məsuliyyətli bir sahə oldu. Bununla da, texnologiyalara qabacıl çıxış, sosial ünsiyyət, onlayn təlim prosesinin yaranması və məlumat əldə etmə üsulları kəskin şəkildə dəyişdi. İndi artıq məktəblərin əksəriyyətində ibtidai məktəb şagirdlərindən tutmuş böyüklərə qədər hər yaşda olan şagirdlər açıq və distant təliminin istifadəsini uğurlu bir təhsil sahəsi kimi təklif edirlər. Məlumdur ki, orta məktəblərdə yeni media vasitələri öyrənənlər üçün qarşılıqlı əlaqədə olmaq, dialoqlar yaratmaq və məlumat mübadiləsi üçün yeni vasitələr təqdim edir və distant təhsil də daxil olmaqla öyrənmə üçün yeni imkanlar yaratmışdır. Bununla bağlı olaraq, məktəblərdə təhsil texnologiyalarında vasitəli qarşılıqlı əlaqənin inkişafı üzrə kompüter vasitələrinin onlarda dəstəkverici sisteminin və texnoloji terminlərin öyrənilməsi nəsilərə ötürülərək qarşılıqlı əlaqə vasitəsi kimi istifadə olunmağa başlandı. Bütün bunlara baxmayaraq, distant təhsilin üstünlük və qeyri-üstünlüklərinin öyrənilməsi bu təhsilin məkan, şərait, texniki təchizetmə, onlayn resursların səmərəli istifadəi, müəllim hazırlığı və şagirdlərin təlimə cəlb baxımından bir çox şərtlərin sistemli idarə olunması sahəsində fərqli müşahidə nəticələrinin əldə olunmasına səbəb oldu (1; Abdullayev, 2007; Anderson, 2004).

Distant təhsilin təşkili üstünlükləri

Dünyanın müxtəlif regionlarında və ölkələrində distant təhsil böyük bir təhsil ehtiyacını ödəmək üçün istifadə edilir. Bu ehtiyacların ödənilməsində hər şeydən əvvəl, orta məktəblərdə müəllim və şagirdlərin distant təhsilin həyata keçirilməsində onun rolunu, əhəmiyyətini və verəcəyi faydanın izah olunması vacib şərtidir. Distant təhsilin məktəblərdə effektiv idarə olunması ilk öncə, şagirdlərin bu təhsilin üstünlüklərini aşağıdakı şəkildə bilməyə və təlimdə tətbiqinə əsaslanır:

Şəkil 1. Distant təhsilin idarə olunması üstünlükləri

Şəkildən (şəkil1) məlum olur ki, məktəblərdə “ənənəvi savadlılıq” anlayışı tədricən multimedia savadlılığına, müasir texnologiyaların tətbiqinə keçid mərhələsində “yeni savadlılıq” anlayışı ilə əvəz olunmağa başlayır. Artıq öyrənənlərin yaş xüsusiyyətlərini və müasir tələbləri nəzərə alsaq, sosial şəbəkə və rəqəmsal öyrənmə istər-istəməz həyatımızın məlumatlama və maariflənmə mənbəyinə çevrilmişdir. İbtidai siniflərdən tutmuş tam orta təhsil səviyyəsinə qədər bütün öyrənənlər müasir texnologiyaların verdiyi səmərəni hiss edir və ənənəvi savadlılıq metodikasından uzaqlaşaraq, məlumatları çevik və eyni zamanda qısa müddətə öyrənməyə can atırlar. Son müşahidələr, elektron resursların təlimə girişi şagirdlərimizin məktəblərdə oxumaq, yazmaq və rəqəmsal kodlaşdırılmış materiallarla - mətn, qrafika, hərəkətsiz və hərəkətli şəkillər, animasiya, səslərlə ünsiyyət qurmaq bacarıqlarını təkmilləşdirir və təlimdə daha maraqlı resurslara istinad etməyə həvəsləndirir (2; Əhmədov, 2013; Ol'nev, 2011; Brown, 2012).

Distant təhsilin idarəolunmasında problemlər

Tədqiqat məqaləsi orta məktəblərdə distant təhsilin idarəolunması sahəsində olan və aşkar edilən problemlərin araşdırılmasına həsr edilmişdir. Aydındır ki, şagirdlərin əksəriyyət hissəsinin distant təhsilə cəlbə məktəblərdə daha çox müşahidə olunur. Distant təhsili məktəblərdə səmərəli idarə etmək, onlayn təlimə adaptasiya olmaq, təlim vaxtını effektiv idarə etmək, texniki təchizat, internetə giriş sahəsində istər-istəməz bir çox problemlərlə üzləşdir. Bu araşdırma Covid-19 pandemiyası zamanı pedaqoqların qarşılaşdıqları maneələrin yaranma səbəbləri və nəticələrinin öyrənilməsinə yönəlib.

Modul distant təhsildə əsas problemlər hansılardır?

Qeyd olunan üstünlüklərin olmasına baxmayaraq, son illərdə distant təhsil getdikcə daha cəlbəedici statusa malik olsa da, orta məktəblərdə bu təhsilin idarəolunmasında mövcud problemlər əsasən şagirdlərin fərdi cəlbə, təlimatın veriləsi, fiziki mühitin təşkili, texniki təchizat və internetin təmin olunması kimi müəyyən edildi. Məlumdur ki, distant təhsil, texnologiya yardımlı təlimata və ya onlayn təhsilə əsaslanmalıdır. Onlayn təhsildə müəllimlər və şagirdlər internet və texnologiyadan istifadə edərək təlim mühitində bir-biri ilə qarşılıqlı əlaqədə olurlar (Abdullayev, 2007; Ol'nev, 2011).

“Distant təhsil” müəllim və şagirdlərin fiziki cəhətdən birlikdə iştirakı olmadan həyata keçirilən hər hansı təhsilə aiddir. Əvvəllər orta məktəblər distant təhsil metodu uyğun bəzi modelləri tətbiq edilirdi. Distant təhsil məktəblərdə xüsusi laboratoriyalarda, kabinetlərdə telekonfranslar və televiziya mühazirələrinə qoşulmaq idi. Daha sonra bu inkişaf internet vasitəsilə şəkildə dünyanın hər yerinə reallaşmağa başladı. Artıq bu əlaqələri üstələyən e-poçt, forumlar, söhbətlər, onlayn dərslər şagird maraqlarının ənənəvi məsafəli öyrənmə maraqlarını əvəz edir. Məlum oldu ki, onlayn şəbəkəsindən istifadə etməklə dünyanın hər yerindən məlumatlar qrafik, mətn, vizual, audio vasitəsilə ötürülməsi üçün video və audio konfranslar daha çox maraq kəsb edir (Vedemeyer, 1981).

Təəssüf olsun ki, məktəblərimin çoxu bu elektron resursların təminatı ilə distant təhsilə çıxışı həll edə bilmir. Əsas problemlərdən bəziləri şagirdlərin təhsildən yayınma səviyyəsinin yüksək olması və tədris proqramlarını uzun müddətə başa vurmasıdır. Orta məktəbləridə distant təhsilin idarəolunmasında əsas problemlərin situasiya, münasibət, psixoloji və pedaqoji xarakter daşıyır və daha çox məktəb və sosial-mədəni münsibətlərlə olan problemlər kimi müəyyən edilməsidir (Vheeler, 2002).

Təlimi dəstəkləyən bəzi ümumi texnologiyalar, mobil telefonlar, noutbuklar, planşetlər, kompüterlər və s. vasitələr distant təlimin idarəolunmasında əsas vasitələr olsa da, bu sahədə müəllim hazırlığı və təcrübəsində problemlər hələ də mövcuddur. Problemləri aşağıdakı kimi qeyd etmək olar:

- Distant təlimdə məktəbin fiziki resurslarının təminatı
- Texniki məsələlərin həllinin gecikməsi
- Virtual sinif otağına uyğunlaşma
- Kompüter biliklərinin zəif olması
- Təlimdə diqqəti yayındıran vasitələr
- Motivasiya və dəstəyin olmaması

Distant təhsili idarə edən müəllimlər tez-tez nizam-intizamla mübarizə aparır, dərslər cədvəlinin uyğunsuzluğundan, şagirdlərin təlimə cəlbindən, onlayn təlimin qaydaları haqqında məlumatlılıqdan çətinlik çəkirlər. Şagirdlərin əsas problemləri öz-özünə təhsil, zəif internet bağlantısı, çox sayda fəaliyyət, diqqətin yayındırılması və diqqətin olmaması səbəbindən yorğun və yuxulu olmaq və bütün tapşırıqları cavablandırmaq üçün vaxtın olmamasıdır. Distant təhsilin idarə olunmasında qeyd olunan problemlər və onların yaranma səbəbləri aşağıdakı şəkildə şərh edilmişdir (2; Ol'nev, 2011; Anderson, 2004).

1. Distant təlimdə məktəbin fiziki və texniki resursların çatışmazlığı

Məktəblərdə distant təhsildə fiziki resurslar dedikdə, müəllim və şagirdlərin fiziki cəhətdən birlikdə iştirakı olmadan həyata keçirilən hər hansı təhsil növü kimi anlaşılar. Digər resurslara dair problemlər lazım olan tipik avadanlıqlar, kompüter, veb-kamera və mikrofonlu qulaqlıqların tam təmin olunmamasıdır. Məktəblərdə və ya ailələrdə distant təhsili dəstəkləyən komputerlərdən əlavə, digər avadanlıqlar olan videokamera, ştativ, rəqəmsal fotoaparat və digər resursların çatışmazlığı da daxildir.

Digər tərəfdən müəllimin evlərdə olan texniki avadanlıqların təlimə cavab verəcək səviyyədə və tələb olunan proqram təminatı ilə qənaətbəxş vəziyyətdə olmamasıdır. Məsafəli təhsildə müəllim şagirdlərin məsafəli təhsilə qoşulmaqda heç bir çətinliyi olmayacağına tam əmin olmalıdırlar. Aydın olmalıdır ki, bütün bu fiziki və texniki problemlərin yaranma səbəbi distant təhsildə məktəblərin texnologiya vasitələrin istifadəsi üzrə texniki kardlarla çatışmazlığı və rəqəmsal idarəetmənin məktəb strateji planı əsasında idarə olunmamasıdır. Bunun səbəbi də strateji planın çatışmazlığı və ya planda məsafəli təhsilin məqsəd və idarə olunma mexanizmlərinin olmamasıdır (Zorpe, 2001).

2. Texniki məsələlər

Texniki problemlər əsasən internet bağlantısından ibarət olur və bu problem kompüter hissələrinin və proqram təminatının nasazlığı ilə müşahidə olunur. Bəzən başverən bu texniki problemlər texnologiya və kompüter proqramlarını başa düşməməkdən yaranır. Bundan əlavə, məktəblərdə dərslərin ardıcıl cədvəl üzrə tətbiqi internetin sürətini zəiflədir. Buradan aydın olur ki, yüksək sürətli internet bağlantısı effektiv, səmərəli və qüsursuz onlayn öyrənmə təcrübəsi üçün uyğundur. Çox vaxt texniki problemlər internetə çıxış, əlçatanlıq, məhdud qarşılıqlı əlaqə, naviqasiya və istifadəçi təcrübəsi ilə bağlı problemlər məsafəli təlimin sistemisiz idarə olunmasının sübutudur. Buna səbəb məktəblərin sürətli internet çıxışının təmin edilməsində səhlənkarlıq və idarəetməsinin maraqlı tərəflərlə əməkdaşlığın olmamasıdır. Yəni internet şəbəkələrinin məktəblərdə fəaliyyəti mərkəzləşmiş sistemdən idarə olunduğu üçün rəhbəliyin işində asılılıq və biganəlik yaranır. Nəticədə məsafəli təhsil keyfiyyətli alınır (Simonson, 1999).

3. Virtual sinif otağına uyğunlaşma

Virtual mühitə adaptasiya, yəni uyğunlaşma fiziki adaptasiya, proqram modullarının avtonom, bacarıqlı və müstəqil öyrənənləri inkişaf etdirilməsini nəzərdə tutur. Virtual sinif otağının əsas problemi şagirdlərin diqqətini cəmləşdirməkdir. Ənənəvi sinifdən fərqli olaraq, müəllimlər şagirdlərə nəzarət etmək üçün cəlbədicə üsullardan az məlumatlı olmasıdır. Bu uyğunlaşma həm müəllim və həm də şagirdlər tərəfindən düzgün idarə edilməlidir. Məktəb şagirdlərinin virtual öyrənməyə cəlb etmək dəyişiklik çox dağınıq şəkildə olur və bəzi öyrənənlər yeni üsluba uyğunlaşmaq üçün vaxt alırlar. Bundan əlavə, ənənəvi sinif mühitinə öyrəşdiklərinə görə şagirdlər onlayn platformalarda öyrənməyə çox zəif öyrəşirlər. Burada dərslər üçün dəqiq məzmun onlayn şəkildə çatdırılsa da, şagirdlərin anlama səviyyələri fərqli olur. Buna səbəb şagirdlərin onlayn təhsilə uyğunlaşa bilməməsi, ailənin zəif dəstəyi və sanki məsafəli təhsili ciddi təhsil hesab etməməsidir. Müəllimlər virtual siniflərdə tədrisə adaptasiya olunarkən bir çox bacarıqlara malik olmalı, sakit məkanın seçməli, texniki avadanlıqla dinamik əlaqə qurmalı, təlim prosesində etik qaydaları qorumaq, nitqində peşəkar ifadələrlə işləməli və şagirdlərin təlimə motivasiya edən üsullardan istifadə etməlidir. Şox vaxt məktəblərdə bu gözləntilər ağır şəkildə həyata keçirilir. Təlimə qeyd olunan tələblər şəklində adaptasiya olmaq əvəzinə internet şəbəkəsinin zəif olması, uşaqların səs-küy salması və ya onlayn resurslardan istifadə etmək bacarıqlarının olmamasından şikayətlənirlər (Holley, Oliver, 2010).

4. Kompüter biliyi

Distant təhsil ən azı bəzi əsas kompüter biliklərinə malik olmağı tələb edir. Kompüter savadlılığı həm müəllimlərə, həm də şagirdlərə internetdə mövcud olan onlayn təlim platformalarından istifadə etməyə imkan verir. Şagirdlər üçün bir sıra öyrənmə platformaları mövcuddur və onlar həmçinin təlim konsepsiyaları haqqında ətraflı öyrənmək üçün internetdə digərləri ilə əlaqə saxlama imkanı verə bilər. Əsas kompüter savadlılığı bacarıqlarına sahib olan müəllim və şagirdlər proqramlaşdırma üzrə daha təkmil bacarıqlara sahib ola bilərlər. Məlumdur ki, bu gün ünsiyyət əsasən rəqəmsaldır və şagirdlər müxtəlif ünsiyyət vasitələri ilə başqaları ilə təhlükəsiz, uyğun və effektiv ünsiyyət qurmağı başa düşməlidirlər. Təəssüf ki, bir çox müəllimlərin və eələcə də şagirdlərin MS Word, MS Excel və PowerPoint kimi kifayət qədər bilik və bacarıqları zəifdir. Kompüter biliklərinin çatışmazlığı şagirdlərin ünsiyyətlə əlaqəli proqramlara cəlb olunması və tədris materiallarından tədris materiallarından istifadə imkanlarını çətinləşdirə bilər (2; Ol'nev, 2011).

5. Diqqəti yayındıranlar

Distant təhsil alarkən, sosial mediadan uyğun istifadə etməmək dərş fəaliyyətlərdən yayınma şanslarını artırır. Diqqətin yayındırılması çox zaman vaxt itkisinə, konsentrasiyanın itirilməsinə səbəb olur və distant təhsilin effektivliyini azalmasına səbəb olur. Bundan əlavə, ənənəvi sinif otağının quruluşu olmadan onlayn öyrənmənin çətin olması diqqəti daha tez yayındıra bilər. Müşahidələr əsasən qeyd etmək lazımdır ki, şagirdlərin diqqətini yayındıran əsas amillərə sosial media, mesajlaşma, televiziya və ailə daxildir ki, bu da insanın diqqətini tapşırığından yayındıra və məhsuldarlığın azalmasıdır. Bəzi hallarda məsafəli təlimin düzgün effektiv təşkil olunmaması da diqqəti yayındırır. Məqalənin yeni tapıntılarından biri ailələrin uzaqdan təhsil zamanı ibtidai yaşlı uşaqlar arasında əsəbilik, narahatlıq və emosiyaları idarə etmək qabiliyyətinin zəifləməsidir. Şagirdin dərşə gəlməzdən əvvəl hazırlaşmaması təkcə onların deyil, həm də sinif yoldaşlarının diqqətini yayındırır. Şagirdlər tədris materiallarını yerinə yetirmələri baş versə də, bu tapşırıqları ilə bağlı yeniliklərin olmamaması şagirdlərin diqqətini yayındıra bilər (Ol'nev, 2011; Brown, 2012).

6. Motivasiya və dəstəyin olmaması

Distant təlimdə motivasiya çatışmazlıqları əsasən şagirdlərin dərş zamanı yeni mövzuya olan az və dəyər verməsidir. Çox vaxt onlayn dərşlərdə ənənəvi üsulun tətbiqi şagirdləri tez yorur və öyrənmə səylərini azaldır. Sanki şagirdlər performanslarını yaxşılaşdırmağa inanmır, virtual mühitin dəstəkləyici xarakterini az görürdülər. Buna baxmayaraq, şagirdlərin repetitor və həmyaşıdlarının dəstəyi ilə davamlı öyrənmə üçün uyğun mühit yaratmağa çalışırlar. Sorğular və müsahibələrin nəticələri sübut edir ki, canlı onlayn dərşlərə maraqları olsa da, onlayn təlimdə verilən mövzuların məzmunu, anlayışını başa düşməkdə çətinliklər vardır. Səhvini bəzən başa düşməyən şagirdlər onlaynda müəllimdən ayrıldıqdan sonra analizmə məqamlarda fikirlərinə aydınlıq axtarmaqda çətinlik çəkirlər. Şagirdlər dərşdə iştirak etməyən digər partnyorlarının olmaması səbəbindən bəzən motivasiyadan məhrum olurlar. Müəllimlər az iştirakçı olduğu üçün seçdiyi üsul və maraqlı metodun tətbiqini ləngidir, növbəti dərşə saxlayır, az şagirdlərin iştirakı ilə üsulların tətbiqini effektiv saymır və sanki, dərşə səthi yanaşır (Vygotsky, 1930/1978).

Qlobal nöqteyi-nəzərdən, kütləvi onlayn təhsilə keçid bütün dörd maneələrin aradan qaldırılması ilə mümkün ola bilər.

Nəticə

Beləliklə, orta məktəblərdə distant təhsilin idarə olunması sahəsində yaranan problemlər aparılan araşdırmalar üzrə dəqiqləşdirilmiş, distant təhsilin davamlı tətbiqini proqnozlaşdırılır və aşkarlanan problemlər bir çox səbəblər üzündən baş verməsi məsafəli təhsilin idarəolunmasında çatışmazlıqlarla sübut edir. Məqalə eyni zamanda yaranan səbəblərin təhsildə əks olunan neqativ nəticələrini də açıqlayır və bu səbəb və nəticələrin şagirdlərin rəqəmsal bacarıqlara yiyələnmə, onlayn məkanda iştirak etmə fəaliyyətinin təkmilləşməsində əsas maneə olması kimi görür. Elmi araşdırmalar distant təhsilin idarəolunması sahəsində orta məktəblərin strateji plana ehtiyacı olduğunu və bu plan əsasında onlayn təlimin təşkili üzrə məqsədlərin müəyyən edilməsini zəruri

hesab edir. Buna baxmayaraq, məqalə idarəolunmada problemlərin təlim texnologiyalarının təkmilləşdirilməsi ilə bağlı olaraq baş verdiyini və onların aradan qaldırılmasının vacibliyini vurğulayır.

Ədəbiyyat

1. Azərbaycan Respublikasında təhsilin inkişafı üzrə Dövlət Strategiyası. 24.10 2013.
2. Azərbaycanda distant təhsil: vəzifələr, perspektlər. "Azərbaycan müəllimi" qəzeti. 24.01.2014.
3. Əhmədov, H. (2013). Azərbaycanda distant təhsilin perspektivləri. 26 dekabr, s.6.
4. Abdullayev, S.G. (2007). Otsenka effektivnosti sistemy distantsionnogo obucheniya. Telekommunikatsii i informatizatsiya obrazovaniya. №3, s.85. 4
5. Anderson, T. (2004). Toward a Theory of Online Learning. In Anderson, T. & Elloumi, F. (Ed.). The theory and practice of online learning. Athabasca University Press, 33-60. 6
6. Ol'nev, A.S. (2011). Ispol'zovaniye novykh tekhnologiy v distantsionnom obuchenii. Aktual'nyye problemy sovremennoy nauki. №1, s.96. 5
7. Brown, J.L. (2012). Online learning: A Comparison of Web-Based and Land-Based Courses. Quarterly Review of Distance Education, 13(1). 7
8. Vedemeyer, S. (1981). Learning at ze bask door: Refl estions on non-traditional learning in the lifespan. Madison: University of Vissons Press.
9. Wheeler, S. (2002). Student Perseptions of Learning Support in Distanse Edusation. Quarterly Reviev of Distanse Edusation, 3(4): 419-430.
10. Zorpe, M. (2001). Rezinking learner support: ze challenge of sollaborative online learning. Paper presented at SSRolla Symposium on Informing Prastise in Networked Learning, Glasgow, 14 November, Retrieved July 6, 2008
http://www.ssrolla.as.uk/papers/s1/zorpe_paper.html
11. Simonson, M. (1999). Equivalensy zeory and distanse edusation. TechTrends, 43(5), 5-8.
12. Holley, D., & Oliver, M. (2010). Student engagement and blended learning: Portraits of risk. Computers & Education, 54(3), 693-700.
13. Vygotsky, L.S. (1930/1978). Mind in Sosiety: Ze development of hiğer psyçologisal prosesess. Sambridge, M.A. Harvard University Press.

Göndərildi: 16.01.2023

Qəbul edildi: 08.04.2023